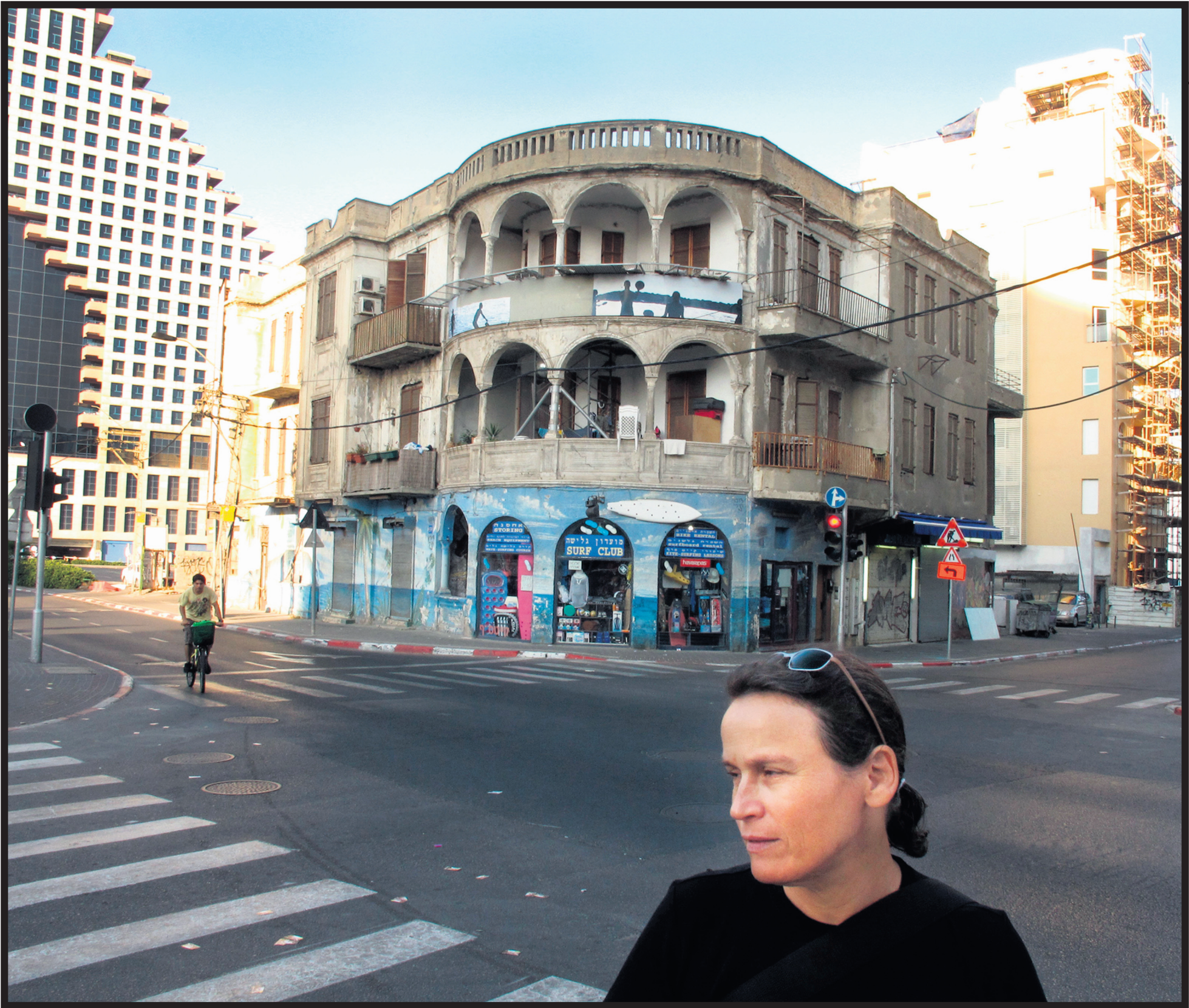


התהפכו היוצרים



צילום: יגאל סרנה

באור הנכון



25 שנים בשטח לצד צלמים כמו ורדי כהנא, אלכס ליבק, אלדד רפאלי, שאול גולן ואחרים שינו אותי. עתה אני רואה את העולם גם דרך עיניהם. דרך עין המצלמה שלהם. אני מחכה לאור הנכון של בוקר מוקדם או של אחר צהריים וראשית ערב. אור התכלת העזה העמוס־עוזי, הישראלי כל כך, מצוין לכתיבה ורט לצילום. אני בוחן ומנסה ללכוד גם את הסיפור המתחולל בגבו של המצולם, הבית שבו נולד, זוג

שעובר באותו רגע ומציץ לאחור, רוכב אופניים או דרמה שמתרחשת באחורי הבמה. ורדי עומדת על הכביש כך שכל בית הקשטות של ראשית חייה יילכד בגבה. אבל התנועה על הכביש עקשנית, הנהגים נזעמים ואלימים. גם זה חלק מהסיפור. לא רק פניו של המצולם, אלא גם קוצר הרוח, קריסת הטיח, התמיכה שמחזיקה את העמוד המתפורר במרפסת.

זה הרגע שבו החוש העיתונאי, הרחרחני, הייתי אומר הישראלי, שלנו, מצווה

עליו לספר גם בצילום יותר מן המובן מאליו. לחשוף גם את המוסתר, את

המביש. את מה שאין רוצים שנספר. שם מתחיל התיעוד. הצילום הזה הוא

גישוש גמלוני של מי שמלאכתו היא מילים, לא עדשות. רגע יוצא דופן של חילופי

תפקידים. ורדי הייתה עושה זאת טוב ממני.

”גם במשפחה שלך לא היו יושבים אף פעם בבית קפה?” אני חוקרת אותו. “ברור”, עונה סרנה, “לשבת בבית קפה היה אצל הוריי וזה לבגידה ברעייתך. איסור חמור”.

סרנה ואני נפגשנו בתחילת שנות השמונים, בעיתון “חרשות” שיצא אז ונסגר לי־מים. יחד יצאנו לכתבות מגזיניות רחבות יריעה. שתיים אני זוכרת מוקדם עד היום: אחת שנקראה “המערבית הפרועה” ותיארה שיטוט ארוך בגדה, והשנייה שתיעדה שלושה ימים ברמת הגולן, מבוקרים על סוסיהם במרום־גולן ועד לפעוטות ברמת־מגשימים.

בנסיעות האלה תמיד ניהלנו ויכוחים שנבעו מהמבט השונה שלנו על החיים. סרנה האשים אותי באופטימיות יתרה. המשותף לשנינו היה העיסוק בפרטים. סרנה היה יכול לעצור את הרכב באמצע הלילה בכביש צדדי ברמה כדי ללכוד פרט ולרשום אותו. אני נשכבתי על כביש שומם, בכניסה למושב, כדי לתפוס זווית של תלת־אופן נטוש. האנמו

-
-

בבית הקפה ההונגרי אנחנו מדברים על הילדות במשפחות שלנו, שהובילה אותנו לעיתונות. “אצלי בבית”, הוא אומר, “לא ידברו בגלוי בפני הילדים. הייתה אווירה של סדרות. כשדיברו עברו לפולנית מתוך רצון לתת לילדים להתפתח בלי רדגות. לא ההסתרה השיגה תוצאה הפוכה. להיות עיתונאי־פירוש להיות ארכיאלוג, בלש בית”, הוא אומר.

בבית שלי היו שלושה תצלומים מלפני המלחמה: תמונת אביה ותמונת אמה של אמי ותמונה משפחתית מטושטשת של ההורים בשבעת ילדיהם. לא פעם חשבתי שהמניע הראשוני שלי לתעד את המשפחה בא מהרצון לפצות על החסר, על כל אלבומי המשפחה האבודים של הוריי. ■

לכבוד זכייתם של אנשי “ידיעות אחרונות” ורדי כהנא ויגאל סרנה בפרס סוקולוב, שלחנו אותם לעוד משימה עיתונאית | רק שהפעם היא השתמשה בעט והוא אחז במצלמה | ככה זה נראה, במילים שלה, בעיניים שלו

ורדי כהנא

שטח פרטים

היפוך תפקידים הוא משחק מסוכן. אבל סרנה הוא פרטנר טבעי למשחק הזה. גם כשאני מפורקת מנשקי – המצלמה, והוא – בשליטה מלאה, מתרוצץ סביבי עם מצלמת הקנון ג’11 שלו, מחפש זווית, מעמיד קומפוזיציה בלתי נראית, אני יותר מסוקרנת ממודאגת. שנים של חברות מקצועית מרפרות בנינוחות את המפגש הזה. “בואי נסתובב כתל־אביב בין הבתים כהם גדלנו”, הוא מציע וקורא להם: “כני השיגור שלנו”. “אני אצלם אותך על רקע בית הילדות שלך ומוכלת הורייך בטרומי פלדור־הירקון, ואת תרובכי אותי בחצר האחורית של ריית הקרקע בה נולדתי וגרתי בריונגוף 216”.

שנינו ילידי תל־אביב. דירות פשוטות. נמוכות. לא מאותו שנתון, לא מאותה שכונה. לא מאותו רקע. סרנה למד בעירוני ה’ בקצה דיונגוף, כמו החברים החילונים שלי. אני, ילדה של בית דתי, למדתי בעירוני ג’ המכונה “צייטליץ”, ליד קולנוע גת. הוריו הגיעו מפולין שטרם המלחמה. הוריי באו מהונגריה. אמי ניצלת שואה ואבי פליט. עם כל מה שכרוך בזה.

הזכיה המשותפת בפרס סוקולוב ציוותה אותנו מחדש, בהזמנת המערכת, ליציאת כפולה ל”מוסף השבת”. כשאספתי אותו למכוניתי באור ראשון, כדי להגיע לאזור העילומים לפני שהשמש החזקה ותנועת המכוניות יפריעו, חשבתי על השנים שעברו עלינו ועל המקצוע. מתי לאחרונה יצאנו יחד בשעה כזו למשימה. הקצב האינטרנטי, המהיר והעצבני סוף, כך נראה, בשנים האחרונות גם את העיתונות המורפסת. אנחנו סוג של דינואורים, אני חושבת לעצמי, לא קשישים, דינואוריום צעירים, קלילים, אבל דינואוריום.

-
-

אנחנו עומדים מול הבית הפינתי שבו גדלתי. בית הקשטות שצויר וצולם כבר מכל זווית. רחוב טרומפלדור שש פינת הירקון. ארמון רב תוכנית שהונחה ורוח הים המלווה הפכוהו לחורבה. היחיד בשכונה שעריין עומד על תילו. בניינים סמוכים נהרסו ועימם נעלם כלא היה כל אותו עולם של מבוכים ומבואות וחצרות בהם שמחקתי. הכל הושטח למגרשי חניה ולצורכי מימוש גדל־ני.

אנחנו מסובבים את הבניין. חנות המכולת של הוריי הייתה לפיצוצייה, סוכנות נסיעות נהפכה לחנות לצידו גלישה. סרנה נוגע וממשש את הלבנים החשופות שנצא כלו בשנות ההונחה. אני מראה לו את המרפסת האחורית של החדר שלי, ממנה הייתי יוצאת בבוקר גשום, מביטה על הים ויודעת לפי קו האופק אם לקחת מעיל לבית הספר.

בקץ ירדנו, אחי הגדול ממני ואני, יחפים לים. בוחנים את עצמנו בהליכה מתונה על האספלט הרוחת, ובימי עצמאות, זמן מפגני חיל האוויר, הרוחנו דמי כיס ממכירת משקאות קלים על הטיילת.

טרומפלדור־הירקון היה צומת קשוח בשנות השבעים. צומת אלים. זונות וטרנס־קסואלים אימצו את השכונה ועברו למחיתים בתדרות.

המשטרה הייתה אדישה והוריי אומללים. אני זוכרת את אמי מתפרצת בייאוש על נערה עובדת הצמודה ללקוח תחת גגון אחורי הבית, צועקת עליה: “איך אני אמורה לגדל את הילדים שלי פה?”

יגאל מעמיד אותי על הכביש ומצלם. מונית משפשפת את צד רגלי. הצומת לא התרכך הרבה עם השנים.

אנחנו זויים צפונה לכיוון בית הילדות של סרנה. עוברים את מה שהיה פעם קולנוע פריו והיום הוא פיצוצייה. “זה לא הורס אותך?” אני שואלת, “ממש לא”, הוא מנפנף אותי.

אבל כשנגיע לדיונגוף 216, הבית שבו גדל עד גיל 13, להצר האחורית שגובי לת ברחוב מהר־ל, יציעי על תרים עץ ישן, ויגיד: “זה הדבר היחיד בבניין שנשאר מהילדות שלי. לחזור לאתר הילדות כרוך תמיד בשברון לב. בהרששים היו גבוהים, להצר נראתה עצומה. תראי כמה קטן ועקלוב הכל עכשיו”.

בחזית הבניין הוא מראה לי: “פה היה הקיוסק. פה סנדלר שהיה שר לי ‘לרוד משה הייתה פרה... ממול עד לפני שנתיים עוד היה השען הישן”. הוא רודה ואני שוכת. “הנה הספר רמי אליו אני בא עד היום. הנה חנות הפרחים של עידית”.

“איך אכתוב בלי להישמע ישישה בכיינית?” אני שואלת אותו. “שום בכיינות”, פוסק סרנה בקוצר רוח, “אנחנו מדברים פה על כני השיגור שלנו, על הדירות והסרי דות שהכניסו אותנו למסלול התעופה של החיים שלנו כמתעדים. אנחנו מדברים על המשפחות שהיו הדלק שהטיס אותנו לפרויקטים שלנו, משכם ועד אושוויץ”.

-
-

ליד בית ילדותו נשארה קונדיטוריה הונגרית משנות השישים. כיס גבינה בורפ־שטיים ועוגות קרם עשירות. בעל הבית מזהה ומבכר את סרנה. זו שעת בוקר מוקדמת והרחוב ריק, אבל השיבה עם הפנים אל הרחוב מביכה אותי כאילו עוד רגע יעברו הוריי וינפּוּ בי שאני יושבת בבית קפה.

אסף גבן

סדין לבן

תשמיצו את אורחי ישראל כמה שתרצו, תקראו להם מנותקים, נהנת־נים, פסיכיים, מצביעים בהיכל התהילה למייקל מהיי פייב – אבל ברגעי האמת, כשעל הפרק נמצאת סוגיה אידיאולוגית של ממש, העם הזה יודע להתאחד סביב מטרה משותפת ולומר: עד כאן. אל תיגעו לי בקוטג’.

וכך, בשעה שמאות אלפי סורים מתבליינים ברחובות במאבקי דמור

קרטיה וספיגת אש חיה, וכשרבבות יוונים משתעשעים במצור פיזי על

הפרלמנט, עשרות אלפי ישראלים נטולי מורא כיתתו את רגליהם לכי־

כר הפייסבוק כשהם נחושים להגן על זכותם לקוטג’ בחמישה שקלים,

ולא ויתרו גם כשנתקלו במטחי לייקים מאיימים.

אבל התעוזה שהפגינו האזרחים במהלך המרד המפוסטר מתגמדת לעומת האומץ הנדיר של אנשי הציבור שהצטרפו למהפכה, ובראשם הריסידנטים של מפלגת קרימה. מי היה מאמין שנוכה לראות דבר כזה? פוליטיקאים שמוכנים ללכת עם האמת שלהם נגד הוורם ולתמוך במטרה שגויה במחלוקת כמו הגבלת מחירי הקוטג’; חברי כנסת המסכנים את כל מה שיש להם בשם האמונה בגבינה לבנה עם גושים. אותה גבינה פלאית שרודו גבע וקובי ניב תיארו פעם כתוצר של פרה עם פרקינטון. אלה החומרים מהם עשויה מהפכה: נאום האי־צדק של ציפי לבני; זעקותיה של רליה איציק למען “מרד הקוטג’”; הפשיטה הנוערית של רוגית תירוש על שולחנה של נתניהו, חמושה בקופסת פלסטיק. הרבה ביקורת הוטחה בשנתיים האחרונות באנשי קרימה הרופסים, אבל השבוע התברר שכש־מדובר בנושאי מהות כמו חלב ומוצריו, יש לנו אופוזיציה לווחמת.

מעבר למניעי הפופוליטיקה, ייתכן שהמחויבות המרשימה שהפגינו אנשי קרימה לנושא נובעת מהוודות בלתי מודעת של המפלגה עם הגבינה. שכן בדומה לקוטג’, קרימה נרמית כמוצר חלבי המכיל גושים לא לגמרי מזוהים – יוחנון פלסנר? עמניאל שנלרז? סולודקין? ובכל מקרה ברור שהקוטג’ – ממש כמו חבר הכנסת אלי אפללו – הוא רק משל לעניין גדול בהרבה.

השבוע היו מי שניסו לספר שפרשת הקוטג’ היא בסך הכל סמל לאובדן הסבלנות של הציבור ולנווליותו של ראש הממשלה. אבל לא בטוח שההסיפור הנכון. מרד צבכנים זה יופי, ונאומים אפוזיציוניים זה סבבה עם ויתים, אבל ייתכן שהקרב על הקוטג’ לא מסמן נכונות למאבק, אלא בריחה ממאבקים אמיתיים אל האוטורי, הפיקנטי והרל שומן. כל זה לא אומר שצריך להתייאש. רק להתחיל לחשוב מחוץ לקופסה ובתוך גביע פלסטיק. כי אם הציבור הישראלי ונבחריו לא מתעניינים בנושאי מהות, הגיע הזמן למכור להם אותם כמו רמי לוי. אנשים קנאים למוצרי החלב שלהם אבל לא מתעניינים בזוטות כמו שלוש? זה הרגע להציע פתרון מדיני על פי הנוסחה של שטחים תמורת קוטג’. כולל הכטחה אמריקאית לפיקוח בינלאומי על מחירי היופלה משמש, סיוע צרפתי בתחום הנפילאון 9% ושליטה ישראלית בקוטג’ המערבי.

ונכון שאחרי יותר מחמש שנים הממשלה לא מוכנה לשלם את המחיר

שלחחרור של גלעד שליט, אבל הכל יתהפך אם בתמורה לשחרור 1,000

אסירים פלסטינים יבטיחו שנקבל את החייל החטוף + גביע קוטג’. עניין

של סדרי עדיפויות.

לא כולל שירות

קשה להאמין, אבל הקרב על הקוטג’ לא היה התרומה היחידה שנשאו השבוע אנשי קרימה למען הדמוקרטיה בישראל. חבר הכנסת ישראל חסון, לדוגמה, הגיש הצעה למנוע ממתנגדים לשירות לאומי לבצע אותו בארגוני זכויות אדם, קיני טרור ומכרים כמו “האגודה לזכויות האזרח”, “אמנסטי אינטרנשיונל ישראל”, “הוועד הציבורי נגד עינויים” ו־רופאים למען זכויות אדם”. ההצעה מצטרפת ליוזמות ציד קורמיות, כמו החוק למניעת תמיכה בארגונים המכירים בנכבה הפלסטינית, או ההצעה להי קמת ועדת חקירה לבריקת מקורות המימון של ארגוני שמאל.

עם זאת, לצד האקט משוכנע הנפש של פרסום שמות הארגונים ברש־מה השחורה של חסון, ראוי היה לפרסם גם רשימה של ארגונים הלופיים בהם יוכלו צעירים ישראלים להתנדב באופן זקוף ופטריוטי. הרי אין סיבה שצעירי ישראלים שמסיבה כזו או אחרת לא התגייס לצה”ל, לא יח־זיר לקהילה בהתנדבות בארגוני צדקה כמו “אם תרצו”, “נוער הגבעות”, “תג מחיר”, “כהנא חי”, או ארגון האזרחים “לה פמיליה”.

חסון נימק את הוצאתם של ארגוני זכויות האדם מרשימת המומלצים הלאומית בכך שמדובר בגופים שתרמו להכפשתו של צה”ל ולגיבושו של רוח־גולדסטון. אבל נדמה שבלטה העשייה והרדיפה, חסון שבח שיש עוד כמה גופים שנשאו תרומה מסוימת לגיבושו של אותו רוח־משוקץ – נגיד ארגונים כמו חיל האוויר, גולני והתותחנים, שפעילותם הענפה במהלך “עופרת יצוקה” בוודאי סייעה במשהו לכתיבתו של אותו מסמך נורא. ולדריאה, פעילויות שונות שלהם מוזכרות לכל אורכו. לפיכך, אין מנוס מצירוף אותם ארגונים לרשימת חסון תוך הבהרה שמטעתה אזרחים ישראלים לא יוכלו לבצע את שירותם הלאומי כטייסים, תותחנים או רמטכ”לים.

חבל לעצור כאן. אם מצרפים לבנך המטרות של חסון כל גוף המאיים לפגוע ברומתו ובמעמדה של מדינת ישראל, אין מנוס אלא לצרף לר־שימה האסורה כמה ארגונים נוספים. למשל, הארגון המכונה קרימה, גוף שבמסווה של “מפלגת אופוזיציה” פועל לחיזוקה של ממשלת נתניהו ולהפרכתה של ישראל למדינה נטולת אלטרנטיבה וסיכוי. ולראיה: יש־ראל חסון. ■